

3. Utvidga stödområdet inom ersättning för precisionsjordbruk planering

I nuvarande programutformning går ersättningen för precisionsjordbruk att söka inom det nitratkänsliga området. År 2020 fanns inom området 1 779 000 hektar åker exklusive arealer med grödkod träda och permanenta grödor. Det motsvarar cirka 75 procent av sådan åkermark i landet. I utredningsuppdraget om eco-schemes (diarienummer 3.1.17-03513/2021) från våren 2021 föreslog Jordbruksverket att ersättningen skulle vara möjlig att söka i hela landet. Vid prioriteringar och avvägningar mellan olika ettåriga miljöersättningar beslutade regeringen att ersättningen ska gå att söka i det nitratkänsliga området. Inom det nitratkänsliga området, som enkelt kan beskrivas att omfatta slättbygderna och stora delar av mellanbygden i Sverige, är problemen med växtnäring förluster från jordbruket betydligt större än i merparten av det område som inte är nitratkänsligt område. Vid en begränsad budget och när de mest kostnadseffektiva stöden och ersättningarna måste väljas skedde alltså en avgränsning till det nitratkänsliga området.

Om budgetmedel ska omfördelas från befintliga ettåriga miljöersättningar inom pelare 1 är det enligt Jordbruksverket befogat att utöka ersättningen för precisionsjordbruk planering till hela landet. Då tillkommer enligt uppgifter från 2020 ca 622 000 hektar åkermark där ersättningen går att söka. Vår bedömning är emellertid att man kommer att söka på ungefär 200 000 hektar av dessa. En utökning av stödområde går i första hand att motivera utifrån syftet med ersättningen men också utifrån att kostnaden för ett införande är betydligt lägre jämfört med att införa en ny ettårig miljöersättning. En utvidgad ersättning kan införas från 2025.

Det huvudsakliga syftet med ersättningen är att åstadkomma ett effektivt växtnäring utnyttjande och minskat näringsläckage genom växtodlingsplanering, gödslingsplanering och analyser av jord och gödsel. Genom ett ökat skydd av dräneringsbrunnar är syftet att minska förekomsten av växtskyddsmedel i den omgivande vattenmiljön. Valet av resultatindikatorerna R.21 andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden för kvaliteten på vattenförekomster och R.22 andel utnyttjad jordbruksareal under understödda åtaganden med koppling till förbättrad hantering av näringsämnen visar syftet med ersättningen.

Syftet att åstadkomma ett effektivt växtnäring utnyttjande får större vikt när det gäller området utanför det nitratkänsliga området. Som nämnts ovan är inte problemen med vattenkvalitet lika stora utanför det nitratkänsliga området. Det

är dock generellt viktigt att gödslingen och brukandet sker på ett resurseffektivt sätt för alla typer av jordbruk. Det vill säga att den gödsling som genomförs med mineralgödsel är anpassad efter grödans behov och efter innehållet i marken av näringsämnen som framgår av utförd markkartering. I det fall det förekommer stallgödsel på gården är det viktigt för en resurseffektiv hantering att den används så att största möjliga andel av växtnäringen i stallgödseln tas upp av grödan och så liten del som möjligt går förlorad som förluster till luft och vatten. Även om flertalet vattenförekomster når god ekologisk status avseende övergödning enligt vattenmyndigheternas bedömning utanför det nitratkänsliga området kan det finnas lokala problem med för höga näringshalter i vatten och att begränsa ammoniakvägningen från stallgödsel är viktigt i hela landet. Ur ett klimatperspektiv är det viktigt med en resurseffektiv hantering av kväve i gödselmedel. Att upprätta en växtodlingsplan och en växnäringsbalans samt att analysera jord och gödsel är alla verktyg som hjälper lantbrukaren att nå ett effektivt växtnäringsutnyttjande. Ett annat syfte med ersättningen är att minska risken för att växtskyddsmedel kommer ut i dräneringsvattnet från åkermarken. Det är lika viktigt i alla delar av landet.

Det har också funnits ifrågasättande och bristande förståelse från branschen att ersättningen endast går att söka inom det nitratkänsliga området.